

SOP3

šance
pro 3. tisíciletí

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Modul 1

Historie sociálního podnikání

Ing. Jaroslava Syrovátková, Ph.D.

Sociální ekonomii se rozumí teoretické systémy, jejichž explicitním cílem je řešení sociálních problémů

- jakou jsou chudoba,
- nezaměstnanost,
- další formy sociálního strádání.

Vedle sociální ekonomie existuje ekonomika sociálního podnikání jako teorie podnikového hospodářství i konkrétné ekonomika sociálního podnikání, v níž bezprostředním motivem vzniku firmy není zisk, ale vytvoření pracovních příležitostí.

Sociální ekonomika usiluje o posílení sociálního začlenění a sociální soudržnosti, o environmentální prospěch a o rozvoj místních společenství.

**V tržní ekonomice má
instrumentální charakter, není její alternativou,
nýbrž protiváhou, usilující o ekonomickou
prosperitu, sociální kapitál a kvalitu životního
prostředí.**

Sociální kapitál představuje

- **rozvoj regionů a subsidiaritu v moderním státě.**

Subsidiarita je zásada, podle níž se rozhodování a zodpovědnost ve veřejných záležitostech má odehrávat na tom nejnižším stupni veřejné správy.

Sociálním kapitálem se označují:

- **vztahy a partnerství mezi organizacemi a sektory (namísto resortismu a prosazování úzkých skupinových zájmů),**
- **sítě lidí a organizací (namísto izolovaných aktivit),**
- **solidarita a inkluze (namísto sociálního vylučování)**
- **dobrovolná solidarita nejnižších i nejvyšších tříd,**

- **důvěra v místní vládu a administrativu (její transparentnost a důvěryhodnost),**
- **dlouhodobý vztah k místu,**
- **místní zaměstnanost,**
- **udržení lidí v krajině**

Sociální podnikání je podnikatelským
projevem sociální ekonomiky řešícím tyto cíle
včetně zaměstnanosti zejména na místní
úrovni a s důrazem na trvale udržitelný
rozvoj.

Subjekty sociální ekonomiky jsou sociální podniky a organizace podporující jejich činnost finančně ve sféře finanční, poradenské i vzdělávací.

Historické kořeny sociálního podnikání sahají do minulosti. Předchůdcem sociálního podniku byla tradiční občina, tj. společné vlastnictví a hospodaření na pozemcích patřících obci, která je přidělovala svým členům a rozhodovalo jako celek o jejich využití.

Občina fungovala v západní Evropě v podstatě do počátku novověku, resp. do zahájení procesu ohrazování v Anglii, ale ve střední a hlavní východní Evropě přetrvávala v podobě obecních pastvin až do počátku minulého století.

V řadě rozvojových zemí (v Africe a Jižní Americe) přetrvává obecní (komunitní) vlastnictví dodnes a má tyto tři znaky:

- 1. stírání rozdílu mezi spotřebitelem, investorem a výrobcem či poskytovatelem služeb,**
- 2. demokratičnost rozhodování,**
- 3. stírání rozdílu mezi ziskovostí a neziskovostí.**

Za předchůdce družstev se pokládají cechy řemeslníků, které vznikaly ve středověkých městech.

Zpočátku plnily úlohu vzájemné podpory a pomoci, tedy jakési vzájemné pojišťovny, ale později ji převládly hospodářské úkoly a ochrana monopolního postavení na trhu.

**První družstva vznikají ve 40. letech 19. století.
Objevují se nejrůznější druhy družstev jako
například výrobní, spotřební, zemědělské, úvěrové.
Další formou sociálního podniku jsou nadace,
asociace (sdružení) a podniky či spolky vzájemné
podpory, tzv. matuálky.**

**Matuálky jsou pozůstatkem dělnických
podpůrných spolků, které vznikaly v Anglii již
koncem 17. století (fiendly societis) a od roku
1793 byly chráněny zákonem.**

V Itálii vznikl první spolek vzájemné pomoci roku 1738 mezi typografy v Turíně.

Ve Francii se dělnické podpůrné organizace (Sociétés de secours mutuelle) zakládaly většinou na přelomu 18. a 19. století a v dalších desetiletí se rozšířily v západní a střední Evropě.

**Ve Francii slouží různé druhy družstevních spolů
(např. mutualités) dnes k úhradě
nadstandardních nákladů ve zdravotní péči.**

**Koncepty sociálního podnikání, tak jak je známe
v současnosti, se formují v Evropě a v USA na
počátku 90. let 20. století.**

Základními principy evropských sociálních podniků jsou:

- 1. Obecně prospěšný cíl či účel vyjádřený ve statutu nebo stanovách (otázky zaměstnanosti, sociálního začleňování a místního rozvoje).**

- 2. Participace členů (pracovníků) na demokratickém rozhodování a samosprávě a posilování sociálního kapitálu podniku i místních komunit.**
- 3. Specifické financování a použití zisku (byznys „non-for-profit“).**

4. Místní rozměr, tj. přednostní využívání místních zdrojů a uspokojování místních potřeb.

V americkém pojetí sociálního podnikání se jedná o neziskovou organizaci, která si tak zajišťuje příjmy pro svou činnost, přičemž další uvedené znaky (vzájemná svépomoc, udržitelnost či environmentální cíle ustupují do pozadí.

V minulosti měly sociální podniky různou podobu. Patří mezi ně:

- **družstva,**
- **nadace**
- **svépomocné či vzájemné spolky**
- **sociální pojišťovny.**

Družstva

Měla různou podobu.

Byly to například spotřební družstva, výrobní družstva, úvěrní družstva, neúvěrní zemědělská družstva a bytová družstva.

Nadace

Vznikají již ve středověku jako charitativní organizace v úzkém napojení na církev. Nadace můžeme zařadit mezi jednu z nejstarších forem dobročinnosti.

Svépomocné či vzájemné spolky

Vznikali již v Římě v době antiky, kdy se sdružovali svobodní občané a pomáhali si při mimořádných událostech.

Spolky jsou spojovány také s cechy, které sdružovaly řemeslníky a obchodníky, chránily jejich zájmy, vzdělávaly je, pečovaly o ně.

**V Čechách na konci 19. století vznikaly
baráčnické spolky, které měly charitativní,
vlastenecké a zábavní cíle.
Zvláštní spolky také zakládali horníci, kteří ve
středověku vytvářeli horní bratrstva.**

Sociální pojišťovny

Na konci 19. století se začaly vytvářet různé sociální pojišťovny, které měly charakter nemocenské poklady, úrazové pojišťovny a bratrské pokladny.

Sociální ekonomika, sociální podnikání a sociální podniky v České republice

Překážky rozvoje sociálního podnikání v ČR

- Není viditelné, prakticky žádné PR.
- Chybí uznání a pochopení.
- Nízká a neefektivní podpora.
- Není zakotveno, chybí kontrola.

- **Není viditelné, prakticky žádné PR**
 - chybí jednotná širší reprezentativní platforma aktérů sociální ekonomiky,
 - výsledky sociálního podnikání nejsou viditelné chybí jejich propagace,
 - malá motivace a schopnost sociálních podniků dělat efektivní PR.

- Chybí uznání a pochopení
 - malé povědomí a neznalost pojmů SE, SP, SP,
 - veřejná správa na celostátní, regionální a místní úrovni si není vědomá rozvojového potenciálu, který má SE pro místní rozvoj, a není tudíž součástí jejich koncepcí, strategií a politik,

- sociální odpovědnost podnikání společensky odpovědných firem není dostatečně transparentní,
- nízká motivace, sebevědomí a ochota převzít rizika ze strany potenciálních nositelů SE.

- Nízká a neefektivní podpora
 - v neziskovém sektoru chybí vzdělání k podnikatelské profesionalitě potřebné pro založení a provoz sociálního podniku,
 - chybí finanční podpora na rozjezd sociálního podnikání ze strany bankovního sektoru,
 - zjednodušené chápání schopnosti samofinancování sociálních podniků,

- chybí více grantových výzev podporující rozvoj sociálního podnikání, které by reagovaly na rozmanitost aktivit soc. podnikání,
- veřejná správa nevyužívá možnosti nákupu služeb a zboží od stávajících sociálních podniků v rámci možností daných zákonem o veřejných zakázkách a to často i u malých zakázek.

- úřady práce poskytují systematickou podporu pouze osobám se zdravotním postižením; ani tato však není systémově povázána,
- velká míra státní podpory znevýhodněným je paradoxně brzdí v rozvoji,
- nemotivuje je k procesu postupného osamostatňování
- chybí infrastruktura podporující rozvoj sociálního podnikání.

Není zakotveno, chybí kontrola

- oblast sociální ekonomiky a její aktéři nejsou zmapováni,
- formálně nastavené parametry v rámci výzev podporující vznik sociálních podniků brzdí kreativitu a inovativnost, které jsou typickým znakem pro sociální ekonomiku.

- chybí systém dohled – podpora, tj. uznání sociálních podniků a nastavení podpory pro jejich vznik a rozvoj.

Sociální podnikání v České republice

TESEA

- tematická síť pro sociální ekonomiku, navázala na práci skupiny lidí a organizací sdružených v Národní tematické síti pro sociální ekonomiku pod programem EQUAL a odborné skupiny NESEA.

Cílem bylo

- vytvoření odborných dokumentů z oblasti sociální ekonomiky pro argumentaci s využitím mezinárodních zkušeností,
- prosazování sociální ekonomiky a sociálního podnikání při jednáních s veřejnou správou a politickou reprezentací i v regionech.

Celkovým výstupem je

- studie o infrastruktuře sociální ekonomiky v České republice s doporučeními na rozšíření myšlenky sociálního podnikání,
- rozšíření sociálního podnikání na úroveň obcí a krajů.

V rámci projektu působilo 5 pracovních skupin

1. definice,

2. komunikace,

3. finance,

4. vzdělávání,

5. měření.